

Öğretmenlik Uygulamasında İşbirliği :Bir Durum Çalışması

Collaboration on teaching practice: A case study

Gülşen ÜNVER

Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, ANKARA-TÜRKİYE

ÖZET

Bu çalışmanın amacı eğitim fakültesi yöneticisi, uygulama okulu yöneticisi, öğretim elemanı, uygulama öğretmeni ve öğretmen adaylarının hangi konularda ve nasıl işbirliği yapabileceklerine ilişkin yeterli bilgileri olup olmadığını ortaya çıkarmaktır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni uygulandı. Veriler açık uçlu soruları içeren bir anket uygulanarak toplandı. Toplanan veriler üzerinde betimsel analiz tekniği uygulandı.

Çalışmanın sonuçları eğitim fakültesi yöneticisi ve öğretim elemanlarının işbirliğini hangi konularda ve nasıl yapabileceklerine ilişkin yeterli bilgisi olduğunu, diğerlerinin ise bu konuda yeterli bilgisi olmadığını gösterdi.

Anahtar Kelimeler: İşbirliği, öğretmenlik uygulaması, öğretmen eğitimi.

ABSTRACT

The aim of this study was to elicit whether administrators in educational faculty, principals of schools, tutors, mentors and student teachers have enough information about collaboration on which topic and how they could make it.

In this study case study design which is one of the qualitative research methods was adopted. Data was collected administering a questionnaire contained open-ended questions. Descriptive analyses technique was administered on the collected data.

The results of the study indicated that administrators in educational faculty and tutors have enough information about collaboration on which topic and how they could make it, while the others have not.

Key Words: Collaboration, teaching practice, teacher education.

1. GİRİŞ

Öğretmenlik uygulamaları öğretmen eğitimi programlarının önemli bir ögesidir. Hacıoğlu ve Alkan (1997)'dan yararlanılarak hazırlanan Şekil 1'de öğretmenlik uygulamasında görevli kişiler yer almaktadır.

Şekil 1: Öğretmenlik Uygulamalarında Görevli Kişiler

Bu kişilerin birbirleri ile işbirliği içinde çalışması çok önemlidir. Öğretmenlik uygulamalarının hedeflerine ulaşabilmesi için bu kişiler arasında aşağıdaki konularda işbirliği yapılabilir:

1. Öğretmenlik uygulaması programını geliştirme.
2. Öğretmenlik uygulaması için uygun ortam sağlama.
3. Öğretmen adayını uygulama okuluna yerleştirme.
4. Öğretmen adayının uygulama okulu ve sınıfına uyum sağlamasına yardım etme.
5. Öğretmen adayının ders planları ve öğretme-öğrenme araç-gereçlerini hazırlamasına yardımcı olma.
6. Öğretmen adayını değerlendirme ve ona dönüt verme.
7. Öğretmen adayının ders dışındaki etkinliklere (tören vb.) katılmasını sağlama.
8. Öğretmenlik uygulamasında çıkan sorunları çözme.
9. Öğretmenlik uygulamalarına katkı getirecek araştırmalar yapma.

Şekil 1'de yer alan kişilerden - özellikle öğretim elemanı, uygulama öğretmeni ve öğretmen adayından - uygulamada etkin olarak işbirliği yapmaları beklenmektedir. Weaver ve Stanulis (1996)'e göre, öğretim elemanı ile uygulama öğretmeni arasında

işbirliğine dayalı bir ilişkinin geliştirilmesi öğretmen adayları için oluşturulabilecek uygun bir ortamın köşetaşdır.

Ülkemizde YÖK ile Dünya Bankası'nın birlikte yürüttüğü Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamındaki Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme Programı'nda öğretmenlik uygulamasına katılan kişilerin sorumlulukları belirlendi. Bu program uygulama okulu çalışanlarının özellikle uygulama öğretmenin sorumluluklarını daha önceki uygulamalara göre büyük ölçüde arttırdı. Kısacası, bu program da öğretmenlik uygulamalarının eğitim fakültesi ile uygulama okulu arasında işbirliği yapılarak gerçekleştirilmesini öngörmektedir. Öğretmenlik uygulamalarına katılan kişilerin işbirliği yapabilmeleri için öncelikle hangi konularda ve nasıl işbirliği yapabileceklerini bilmeleri gerekmektedir. İşbirliğinin kurulabilmesi kendi üstlerine düşen sorumlulukların bilincinde olmaları da büyük önem taşımaktadır. Bu sayılılardan yola çıkarak bu araştırmanın öğretmenlik uygulamalarına katkı sağlayacağı düşünüldü ve yapılmasına karar verildi.

2. AMAÇ

Araştırmanın amacı, öğretmenlik uygulaması sürecine katılan kişilerin, bu süreçte işbirliği yapmak için her bir katılımcının üstüne düşen sorumlulukları bilip bilmediğini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada aşağıdaki problem cümlesine yanıt aranmaya çalışıldı:

Öğretmenlik uygulamalarında görevli kişilerin hangi konularda ve nasıl işbirliği yapılması gerektiğine ilişkin yeterli bilgisi var mıdır?

3. YÖNTEM

Araştırmada durum çalışması (case study) desenlerinden biri olan iç içe geçmiş çoklu durum deseni uygulandı (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Bu desende öğretmenlik uygulamasına katılan her grup (Ör.: öğretim elemanı, uygulama öğretmeni) birer analiz birimi olarak düşünüldü.

Araştırmanın Evren ve Örnelemi: Araştırmanın evrenini Ankara ilinde, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, Çocuk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği

Anabilim Dalı'nda 1997-1998 eğitim yılı, birinci yarıyılında öğretmenlik uygulamalarına katılan eğitim fakültesi yöneticileri, uygulama okulu yöneticileri, öğretim elemanları, uygulama öğretmenleri ve öğretmen adayları oluşturdu.

Araştırmanın örneklemini belirlerken kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi izlendi (Patton, 1987). Buna göre örnekleme Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi'nden bir yönetici, iki öğretim elemanı ve 25 öğretmen adayı; üç uygulama okulu yöneticisi (müdürü) ve altı uygulama okulundan (Kız Meslek Lisesinden) toplam 11 uygulama öğretmeni yer aldı. Uygulama sınıfındaki öğrenciler, uygulamada halihazırda sahip oldukları öğrencilik sorumluluklarını yerine getirecekleri varsayılarak araştırma kapsamına alınmadı.

Araştırmanın Ölçme Aracı: Araştırmada ölçme aracı olarak uygulama okulu yöneticisi ve uygulama öğretmenleri için beşer, diğer katılımcılar için dörder açık uçlu sorudan oluşan anketlerden yararlanıldı. Anketler uygulamaya katılan kişilerin hem kendilerinin hem de diğer katılımcıların işbirliğine ilişkin görüşlerini almaya yönelik soruları içerdi. Anketlerin iç geçerliğini sağlamak amacıyla üç uzmandan görüş alındı.

Verilerin Çözümlemesi: Verilerin çözümlemesinde anketlerdeki sorulara verilen yanıtların betimsel analizi yapıldı (Yıldırım ve Şimşek, 1999).

4. BULGULAR VE YORUMLARI

Araştırmanın bulguları öğretmenlik uygulamasında görevli kişilere göre düzenlenmiş olarak sunulmaktadır.

1. Eğitim fakültesi yöneticilerinin öğretmenlik uygulamalarında hangi konularda ve nasıl işbirliği yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri:

Anketi dolduran eğitim fakültesi yöneticisi, kendisinin uygulama okulu yöneticisi ile uygulama okulu çalışanlarının öğretmen adayını benimsemelerini sağlama, öğretmen adayına uygun ortam hazırlama ve öğretmenlik uygulamalarının değerlendirilmesi konularında işbirliği yapması gerektiğini açıkladı. Bunun yanında, uygulama okulu

yöneticilerine eğitim fakültesinin program ve olanaklarını tanıtmayı bir görev olarak gördüğünü belirtti.

Eğitim fakültesi yöneticisi, öğretim elemanı ile uygulama öğretmeninin öncelikle, birbirlerinden beklentilerini öğrenmelerini gerekli görmektedir. Öğretmen adayını değerlendirmede kullanılacak ölçütleri belirleme ve öğretmen adayının uygulama sınıfındaki öğrenciler tarafından öğretmen olarak kabul edilmesini sağlama konularında işbirliği yapmalarının uygun olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, öğretim elemanının uygulama öğretmenine, öğretmen adayının öğretmenlik uygulamasına kadar aldığı eğitimi ve ona nasıl rehberlik edileceğini açıklamasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Eğitim fakültesi yöneticisine göre, uygulama öğretmeni ile öğretmen adayının işbirliği yapması gereken konular derse hazırlık, dersin işlenişi ve öğretmen adayının işlediği derslere ilişkin dönüt vermedir.

Son olarak, öğretim elemanının öğretmen adaylarının tümü ile belli aralıklarla toplantılar yapması ve onları uygulama okulunda belli aralıklarla ziyaret etmesi, gözlemesi ve bu ziyaretlerde onların hatalarını yüzlerine vurmaması üzerinde durmaktadır.

2. *Uygulama okulu yöneticilerinin öğretmenlik uygulamalarında hangi konularda ve nasıl işbirliği yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri:*

Uygulama okulu yöneticilerine göre, eğitim fakültesi ile uygulama okulu yöneticileri öğretmen adayının öğretmenlik uygulamalarında başarılı olmaları için ders programları; öğretmen adayının kıyafeti, davranışları ve sosyal etkinliklere katılması konularında işbirliği yapmalıdır. Bununla birlikte, uygulama sürecinde karşılaşılan problemlerde işbirliği yapılması gerektiğini bildirdiler.

Bir yönetici, öğretmen adayının değerlendirme ölçütlerini uygulamanın başında öğrenmek istediğini şöyle belirtmektedir:

Öğretim elemanı öğretmen adayının değerlendirilmesi konusunda açıklamalarda bulunmalı, sonradan gelen değerlendirme ölçeklerinin doldurulması objektif olmamaktadır.

İki uygulama okulu yöneticisi de öğretim elemanı-uygulama öğretmeni, uygulama öğretmeni-öğretmen adayı ve öğretim elemanı-öğretmen adayı arasında derse hazırlık, kaynak araştırma, dersi işleme yöntemleri ve değerlendirme konularında işbirliği yapılması gerektiği görüşündedir. Bir uygulama okulu yöneticisi öğretim elemanı ile uygulama öğretmenin öğretim adayını uygulama sınıfındaki öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi hakkında bilgilendirme ve onun öğrencilerle kaynaşmasını sağlama konularında işbirliği yapmaları gerektiğini düşünmektedir.

Ne yazık ki, uygulama okulu yöneticileri öğretmen adayına okulu tanıtmaya ve onu yönetim işleri hakkında bilgilendirme konularında kendilerini sorumlu tutmamaktadır. Oysa, uygulama okulu yöneticisinin öğretmen adaylarına yapabileceği belki de en büyük yardım okulun kendisine ve kendisinin okula tanıtılmasıdır.

3. Öğretim elemanlarının öğretmenlik uygulamalarında hangi konularda ve nasıl işbirliği yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri:

Anketi dolduran öğretim elemanlarından biri işbirliği yapılması gerekli konuların yanında ilginç önerilerde bulundu. Örneğin, eğitim fakültesi ile uygulama okulu yöneticilerinin işbirliği yapması gereken konular bölümüne şu öneriyi yazdı:

Her okulda öğretmenlik uygulamasından sorumlu uygulama öğretmenleri ve öğretim elemanlarından oluşan bir komisyon kurulmalıdır. Komisyondakiler uygulama derslerinin etkisini arttırmak için etkin çalışmalar yapmalıdır (eğitim programı hazırlama, araştırmalar, öğrenci sorunları ile ilgilenme).

Aynı öğretim elemanının uygulama öğretmeni ile işbirliği yöntemine ilişkin de ilginç görüşleri vardır:

Her hafta yapılan seminer derslerine uygulama öğretmenleri de katılmalı ve kendi değerlendirmelerini belirtmelidir. Uygulama öğretmenleri de üniversiteye gelmeli, üniversitede yapılan çalışmalardan haberdar olmalıdır. Uygulama öğretmenleri üniversiteye gelerek ders planlarının hazırlanmasında yardımcı görevi üstlenebilirler.

Böyle bir işbirliği, uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulamalarına daha çok katılmalarını, katkıda bulunmalarını ve aynı zamanda kendilerini geliştirmelerini sağlayabilir.

4. *Uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulamalarında hangi konularda ve nasıl işbirliği yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri:*

Araştırmaya katılan uygulama öğretmenlerinden fakülte ve uygulama okulu yöneticilerinin işbirliği konularına ilişkin çok az veri toplanabildi. İki kişi yöneticilerin öğretmenlik uygulamasının süresi konusunda işbirliği yapmalarını önerdi. Ders programları, öğretmen adaylarının kılık-kıyafetinin yönetmeliğe uygunluğu, öğretmen adaylarına okuldaki araçlardan yararlanma olanağı sağlama konularında işbirliği yapmaları gerektiğini sadece birer kişi yazdı. Yine, yöneticilerin öğretmenlik uygulamalarına olumlu tutum sahibi olmaları gerektiğini de sadece bir kişi iletti.

Uygulama öğretmenlerinin yarısı, kendilerinin öğretim elemanı ile öğretmen adayının derse devamı, derse hazırlığı (öğretim yöntemleri, içerik, ders araçları) ve değerlendirilmesi konularında işbirliği yapmalarını uygun görmektedir. Bunlardan kimileri, öğretmen adayının derse hazırlık çalışmalarını önce öğretim elemanının incelemesini istemektedir. Fakat öğretmen adayını araştırma yapmaya yönelme, öğretmen adayına örnek ders sunma, uygulamada ortaya çıkan problemlerin çözümü ve bilimsel yenilikler konularında işbirliği yapmayı sadece birer kişinin gerekli bulması üzücüdür.

İki uygulama öğretmeni, öğretim elemanından öğretmen adayını değerlendirme ölçütlerini kendilerine vermesini beklemektedir. Kimi ise, öğretmen adayının derse hazırlığına ilişkin ölçütleri belirleme etkinliğine katılmaya istekli görünmektedir. Uygulama öğretmenlerinin tümü, öğretmen adayları ile derse hazırlık (öğretim yöntemleri, öğretim planları, ders araçları) konusunda işbirliği yapmaları gerektiğini düşünmektedir. Bu bulgu Wright ve Bottery (1997)'nin, 1996-1997 eğitim yılında 40 ortaöğretim okulundaki uygulama öğretmenlerinin %65.6'sının öğretmen adayının konuya hazırlığını değerlendirmeye çok az önem verdiği bulgusu ile zıtlık

göstermektedir. Bunun nedeni, Wright ve Bottery'nin araştırma örneklemindeki uygulama öğretmenlerinin bu araştırmanın örneklemindeki öğretmenlere göre öğretmen adaylarına derse hazırlıklı gelme konusunda daha çok güvenmeleri olabilir.

Uygulama öğretmenlerinin yarısı, öğretmen adaylarına uygulama sınıfının hazır bulunuşluk düzeyine ilişkin bilgi vermeyi ve dersin içeriğini öğrenci düzeyine uygun olarak düzenlemede yardımcı olmayı gerekli görmektedir. Öğretmen adaylarına, sınıfına ilişkin bilgilerin verilmesi ona sadece içerik düzenlemede değil, öğrenme ortamını hazırlama, sınıf yönetimi ve kendine güven duygusu geliştirmesinde de büyük kolaylık sağlar.

Sadece bir uygulama öğretmeni, öğretmen adayı ile ders dışında görüşme planı yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, öğretmen adaylarının derse hazırlık çalışmalarının dersten önce denetlenmesinde belirli bir düzenin oluşturulması açısından önemlidir. Uygulama öğretmenlerinden yine sadece birer kişi, öğretmen adayı ile Türkçe'yi düzgün kullanma, sınıf yönetimi ve değerlendirme konularında işbirliği yapılmasını önerdi. Jones (2001)'un yaptığı bir çalışmaya katılan 25 İngiliz uygulama öğretmeninden 19'u öğretmen adayını değerlendirme rolleri olduğunu belirtirken, 25 Alman uygulama öğretmeninden sadece biri bu rolü kabullendi. Alman uygulama öğretmenlerinin bu konudaki görüşleri bu araştırmaya katılan öğretmenlerle benzerlik göstermektedir.

Jones, Reid ve Bevins (1997), 20 uygulama öğretmeninden etkili bir uygulama öğretmenin özelliklerini listelemelerini istediğinde çoğunun listesinde sınıf yönetimi konusunda rehberlik etme, öğretmen adayının dersini gözleme, öğretmen adayını yüreklendirme ve bütün okulla tanıştırma özelliklerinin bulunduğunu gördü. Wright ve Bottery (1997)'nin araştırmasındaki uygulama öğretmenlerinin %81.1'i öğretmen adayını yüreklendirme ve %93.3'ü öğretmen adayına öğrencileri tanıtmasında yardımcı olma etkinliklerini çok önemli bulduklarını açıkladı. Elinizdeki araştırmada ise, uygulama öğretmenlerinin hiçbiri öğretmen adayını okulla ve sınıfla tanıştırmayı gerekli bulmamaktadır. Bunun yanında, sadece birer kişi öğretmen adayının heyecanını yenmesine yardım etme ve onu güdüleme sorumlulukları üzerinde durmaktadır.

Araştırmannın önceki iki araştırma ile bu yönlerden farklılık göstermesi uygulama öğretmenlerinin bu konudaki bilişsel ve duyuşsal yetersizliğine bağlanabilir.

Weaver ve Stanulis (1996), Jones, Reid ve Bevins (1997) ve Jones (2001)'un araştırmaları, öğretmen adayının uygulama öğretmenini model aldığını ortaya koymaktadır. Fakat bu araştırmada, sadece bir kişi öğretmen adayı için iyi örnek olunmasının öneminin farkında olduğunu gösterdi.

Son olarak, uygulama öğretmenlerinin yarısı öğretmen adayına işlediği derse ilişkin dönüt verilmesi gerektiği görüşünü paylaşmaktadır. Bir öğretmen, bu dönütlerin öğretmen adayı tarafından dikkate alınmasını istemektedir. Uygulama öğretmenlerinin bu konudaki duyarlılığı öğretmen adaylarının eksiklerini tamamlama ve yanlışlarını düzeltme davranışlarını zamanında gerçekleştirmesi açısından değerlidir. Wright ve Bottery (1997)'nin araştırmasına katılan uygulama öğretmenlerinin de %75.6'sı öğretmen adaylarının gözledikleri her dersini değerlendirmeyi çok önemli bulduklarını açıklayarak bu bulguyu desteklemektedir.

Uygulama öğretmenlerinin öğretim elemanı-öğretmen adayı işbirliğine yönelik bildirdiği görüş sayısı çok azdır. Grubun yarısı yine, derse hazırlık konusunda işbirliği yapılmasını gerekli görmektedir. Birkaç uygulama öğretmeni de, öğretim elemanı ile öğretmen adayının uygulamada karşılaşılan sorunların çözümü, uygulama öğretmeni ve öğrencilerle iletişim, kılık-kıyafet ve değerlendirme konularında işbirliği yapmalarının doğru olacağını düşünmektedir.

5. Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarında hangi konularda ve nasıl işbirliği yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri:

Öğretmenlik uygulamalarının baş rol oyuncularını olan öğretmen adaylarının anketleri incelendiğinde gerçekten ilginç verilere ulaşıldı. Öğretmen adaylarının kimisine göre, fakülte ve uygulama okulu yöneticileri uygulama okulunun tanıtılması konusunda işbirliği yapmalıdır. Birkaç öğretmen adayı ise, yöneticilerin öğretmenlik uygulaması için program geliştirmelerini (uygulama yapılacak dersler, kabul edilecek öğretmen adayı sayısı, uygulama süresi vb.) istemektedir:

‘Program nasıl daha iyi geliştirilir?’ sorusuna ilişkin işbirliği yapılabilir. Belirli günlerde toplanıp hangi hedeflere ulaşıldığı hangi hedeflere ulaşılmadığı tartışılabilir. Daha sonraki ulaşmak istenilen amaçlar saptanabilir.

Öğretmen adayları da, öğretim elemanı-uygulama öğretmeni işbirliğinin, onlar gibi, en çok derse hazırlık (öğretim planları, içerik, kaynaklar, öğretim araç-gereçleri) konusunda yapılmasını uygun bulmaktadır. Öğretmen adaylarına göre, öğretim elemanı uygulama öğretmenini öğretmen adayının hazır bulunuşluk düzeyi ve kişisel özellikleri (sağlık sorunu vb.) konusunda bilgilendirmelidir. Bunun yanında öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni öğretmen adayının sorumluluklarını birlikte belirlemelidir:

Öğretim elemanımız uygulama öğretmenimize bizim hakkımızda yeterli bilgiyi verebilir. Çünkü, sonradan bilinmeyen şeyler ortaya çıkıyor. Öğretmen başka şeyler istiyor fakat öğretim elemanı başka şeyler isteyebiliyor.

Öğretmen adaylarının kimisi, öğretim elemanı ve uygulama öğretmenin, kendilerine okula, öğrencilere ve öğretmenliğe uyum sağlama sürecinde yardımcı olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. İki öğretmen adayı, uygulama süresince karşılaştıkları sorunlarda da öğretim elemanı ve uygulama öğretmenin işbirliği yapması gerektiğini belirtmektedir. Bir öğretmen adayı ise, uygulama sürecindeki başarısını öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni işbirliği ile değerlendirilmesine bağlamaktadır:

Öğretmen adayı izlenildikten sonra birlikte (öğretim elemanı-uygulama öğretmeni) öğretmen adayının durumu tartışılır. Öğretmen adayını da aralarına alarak tartışabilirler. Gerekirse ona yol gösterici olmalıdır. Öğretim elemanının izlemediği dersleri, uygulama öğretmeni rapor halinde verebilir.

Öğretmen adayları, uygulama öğretmeni ile daha çok uygulama öğrencilerini tanıma, derse hazırlanma (içerik, kaynaklar, öğretim planları, öğrenme ortamı, ders araçları) sınıf yönetimi ve değerlendirme konularında işbirliği yapmayı istemektedir. Ayrıca, öğretmen adaylarının yanıtlarından derse hazırlanma ve bu hazırlıkları uygulama öğretmeni ile paylaşma konusunda kendilerini sorumlu duydukları anlaşılmaktadır:

Öğretmen adayı sık sık uygulama okuluna giderek uygulama öğretmeni ile görüşmelidir. Öğretmen adayı ile uygulama öğretmeni her dersten önce veya sonra o

günün yorumunu yaparak bir sonraki haftaya hazırlık yapılabilir. Planlar ve bilgi yapıları ders öğretmenine dersten önce gösterilmeli, eksik yerler tamamlanmalıdır. Olumlu ve olumsuz yönlerini bildirerek yol gösterici olmalıdır.

Öğretmen adayları ile uygulama öğretmenleri arasında olması gereken bir işbirliği de, bilimsel yeniliklerin karşılıklı olarak paylaşılmasıdır. Özellikle, öğretmen adayları üniversitedeki yenilikleri uygulama öğretmenine aktarmalıdır. Uygulama öğretmeni de, gereksinim duyduğunda öğretmen adayından bilimsel açıdan yardım isteyebilmelidir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından sadece biri bu konuya değindi. Uygulama öğretmenlerinden hiçbirinin bu konuda işbirliği yapmak istememesi onların yeniliklere açık olmadıkları ya da yenilikleri öğretmen adayından öğrenmeyi uygun görmedikleri olasılıklarını akla getirmektedir.

Öğretmen adayları için uygulama öğretmenlerinden işledikleri derse ilişkin dönütler almak da önemlidir. Uygulamalarını bu dönütleri dikkate alarak sürdürmeleri öğretmenlik becerilerini daha çabuk kazanmalarını sağlayabilir.

Öğretmen adaylarının yanıtlarına dayanarak öğretim elemanı ile en çok öğretim planlarını hazırlamada (özellikle hedef ve davranış yazma, öğretim yöntemleri, sorulacak sorular vb.) işbirliği yapma beklentisinde oldukları söylenebilir. Kimi öğretmen adayına göre, kaynaklar ve araç-gereçler konularında da öğretim elemanı ile işbirliği yapmaları gerekmektedir. Kimi öğretmen adayı ise, öğretim elemanının, kendilerine uygulama okulu, sınıfı ve uygulama öğretmenine ilişkin ipuçları vermesinin yararlı olacağını düşünmektedir:

Gireceği dersin özellikleri nelerdir? (bunları bildirmeli). Okulda nasıl davranması gerektiğini (hatta nasıl konuşması gerektiğini) bildirmeli. Uygulama öğretmenini daha önceden tanyorsa, öğretmen adaylarına karşı tutumlarını bildirmelidir.

Bir öğretmen adayı da, uygulamada karşılaşılabilecekleri sorunları önceden bilmek istemektedir. Uygulamada herhangi bir sorunla karşılaştıklarında da öğretim elemanının desteğine gereksinim duyacaklarını açıklamaktadırlar. Ayrıca, öğretmen adayları, öğretim elemanlarından da dönüt almaya istekli görünmektedir. Bu amaçla seminer derslerinin mutlaka yapılması gerektiğine inanmaktadırlar.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları fakülte yöneticisi ve öğretim elemanlarının öğretmenlik uygulamalarında hangi konularda işbirliği yapılabileceği ve bu işbirliğinin oluşması için kimin, nasıl davranması gerektiğine ilişkin yeterince bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Buna karşın uygulama okulu yöneticileri, diğer katılımcıların rollerine ilişkin çok az yorum yaparak uygulamalara etkin olarak katılmadıklarını ortaya koymaktadır.

Uygulama öğretmenleri ise, öğretmen adayının derse hazırlanması ve dersi iyi işlemesi konusunda kendilerini oldukça sorumlu hissetmektedir. Fakat, onlar öğretmen adayının öğretmenliğe alışması, uygulamalarda olumlu yaşantılara sahip olması, uygulamadan zevk alması vb. uygulamaya öğretmen adayı tarafından bakıldığında görülebilecek konularda işbirliği yapma gereksinimi duymamaktadır. Onlar için genellikle derslerinin sorunsuz biçimde yürütülmesi önemli olmaktadır. Öğretmen adayları ise, diğer katılımcıların davranışlarından etkilendikleri için hangi konularda işbirliği yapılabileceğine ilişkin daha çok yaşantıya sahiptir. Bu araştırma bir bakıma onların işbirliği konusunda yaşadıkları sıkıntıları açıklama olanağı tanımaktadır.

İşbirliği, bir işin sorumluluklarının birden fazla kişi tarafından paylaşılmasıdır. Fakat, bu araştırmanın örneklemindeki kişiler, özellikle de öğretmen adayları, öğretmenlik uygulamalarında görevli diğer kişilerin neler yapmaları gerektiğini yazdı, buna karşın kendilerinin işbirliğine nasıl katkıda bulunacaklarına ilişkin çok az görüş bildirdi.

Özet olarak, uygulama okulu yöneticisi, uygulama öğretmeni ve öğretmen adaylarının karşılıklı olarak sorumluluklarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olduklarını söylemek güçtür. Araştırmanın bulguları, bu kişilerin *öğretmenlik uygulamalarında işbirliği* konusunda eğitime gereksinme duyduğunu göstermektedir. Bu gereksinimin karşılanması için de uygulama okulu ile eğitim fakülteleri arasında işbirliği yapılması kaçınılmazdır. Örneğin;

- a) Eğitim fakültesi ile uygulama okulu çalışanları en azından her yarıyıl başında ve sonunda bir toplantı yaparak bu sorumluluklarına ilişkin yaşadıklarını, sorunlarını ve yenilikleri tartışabilir.
- b) Öğretim elemanı, işbirliği yapılacak konularda kendi üstüne düşen sorumlulukları yerine getirerek diğerlerine (uygulama okulu yöneticisi, uygulama öğretmeni ve öğretmen adayı) örnek olabilir.
- c) Öğretim elemanı, öğretmenlik uygulamalarında işbirliği konusunda uygulama okulu çalışanları ile birlikte eylem araştırması (action research) yaparak onları işbirliği çemberine alabilir.

Sonuç olarak, işbirliğine dayalı bir ortamda yetişen öğretmenlerin işbirlikçi, başarılı, mutlu ve kendine güvenli olma olasılığının artacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Graham, P. (1997). Tensions in The Mentor Teacher – Student Teacher Relationship: Creative Productive Sites for Learning within A High School English Teacher Education Program. *Teaching and Teacher Education*. 13 (5), 517-525.
- Hacıoğlu, F. ve Alkan C. (1997). *Öğretmenlik Uygulamaları – Öğretim Teknolojisi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Jones, L., David R. ve Bevins S. (1997). Teachers' Perceptions of Mentoring in a Collaborative Model of Initial Teacher Training. *Journal of Education for Teaching*. 23 (3), 255.
- Jones, M. (2001). Mentors' Perceptions of Their Roles in School-based Teacher Training in England and Germany. *Journal of Education for Teaching* 27 (1), 75-94.
- McNally, J., Cope, P., Inglis, B. ve Stronach, I. (1997). The Student Teacher in School: Conditions for Development. *Teaching and teacher Education*. 13 (5), 485-498.
- Patton, M.Q. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. Newbury Park, Sage.
- Villa, R.A., Thousand, J.S. ve Chapple, J.W. (1996). Preparing Teachers to Support Inclusion: *Preservice and Inservice Programs*. *Theory into Practice*. 35 (1), 42-49.

- Weaver, D. ve Stanulis R.N. (1996). Negotiating Preparation and Practice: Student teaching in The Middle. *Journal of Teacher Education*. 47 (1), 27-35.
- Wilmore, E. (1996). Brave New World: Field-Based Teacher Preparation. *Educational Leadership*. 53 (6), 59-63.
- Wright, N. Ve Bottery, M. (1997). Perceptions of Professionalism by The Mentors of Student Teachers. *Journal of Education for Teaching*. 23 (3), 239-251.
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.